

КАТЕГОРІЯ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Оцінна семантика являє собою один із важливих об'єктів сучасних лінгвістичних досліджень. Про це свідчить численна література, в якій оцінка як суттєва складова прагматичного аспекту спілкування є окремим об'єктом вивчення в руслі семантики, прагматики, теорії комунікації.

Мова сприймається як об'єктивно-суб'єктивне явище, продукт певної спільності людей в процесі пізнання і відображення існуючого світу. Тому всю мову можна співвіднести з суб'єктом, з особою, яка розмовляє. При цьому суб'єкт, який говорить не тільки повідомляє адресатові про щось, не тільки на нього впливає, але й висловлює свою оцінку щодо того, про що повідомляється [3, 8]. У лінгвістиці категорія оцінки визначається як позитивна або негативна кваліфікація предмета думки, як судження мовця, його відношення – схвалення/ несхвалення, бажане/небажане, захоплення тощо, як одне з основних складових частин стилістичної конотації.

Універсальною можна вважати також модальну рамку оцінки, оскільки в оцінці завжди у тій чи іншій формі присутні об'єкт та суб'єкт оцінки, шкала оцінки та її стереотипи, інтенсифікатори, однак способи вираження цих елементів у різних мовах специфічні. У плані змісту оцінку диференціюють на негативну та позитивну, у плані вираження – на імпліцитну та експліцитну.

Оцінний компонент виділяється у словах за певними чинниками, а саме за:

1) зовнішністю: англ. *beautiful, handsome, nice, ugly, pretty, good-looking, fine, comely, cute*, укр. *гарненький, симпатичний, вродливий, привабливий*;

2) манерою говорити: англ. *inarticulate, lisping*, укр. *незрозумілий, нерозбірливий*;

3) ментальною здібністю: англ. *clever, capable, dull, stupid, silly, intelligent, sensible, cunning, witty, slow-witted, foolish, dense, obtuse, thick*, укр. *дурний, розумний, безтолковий, обдарований*;

4) характером: англ. *hot-tempered, active, quiet, placid; busy, lively, energetic, displaying activity, passive, quiescent, dormant*, укр. *активний, діючий, пасивний, такий, що розвивається, дримаючий*.

5) вміннями і навичками: англ. *skilful, expert, experienced, gifted, talented, ingenious, unskilful, awkward, clumsy*, укр. *обдарований, майстерний, кваліфікований, невмілий, недосвідчений*.

Омовлення оцінних характеристик здійснюється різними частинами мови, наприклад:

1) прикметники *good/bad* та їхні синоніми: *good/хороший*: англ. *kind, well-behaved, immoral, fine, wonderful, splendid, first-rate, choice, select, sound, capital, tiptop, worthy, worthwhile, valuable, precious, priceless, admirable, commendable, crack, beneficial, healthful, healthy, salutary, advantageous, suitable, appropriate, favorable, right, proper, fitting, fit, qualified, useful, adequate, becoming, adapted, deserving, enjoyable, pleasant, agreeable, cheerful, lively, sunny, genial, convivial, sociable, companionable*, укр. *красивий, чарівний, неперевершений* та *bad*: англ. *poor, worthless, wretched, miserable, disagreeable, distasteful, objectionable, unpleasant, mischievous*, укр. *поганий, нікчемний, невідходящий*.

2) слова-оцінки представлені прислівниками, які утворилися від прикметників: англ. *good/bad*, тобто *well/badly, wonderfully, unpleasantly, pricelessly, admirably, distastefully, first-rately*, укр. *чудово, гарно, погано, нікчемно*.

3) іменники типу: англ. *nonsense, fool, idiot, sage, cleverness, wisdom, rubbish, trash, absurdity*, укр. *ineptitude, нісенітниця, дурниця*.

4) номінації дієсловами, які передають негативні/позитивні відношення: англ. *like, love, enjoy, hate, disagree, disapprove*, укр. *любити, ненавидіти, обожнювати, захоплюватися*.

5) вигуки на на позначення як негативних, так і позитивних емоцій мовця: англ. *Goodness/ Indeed! Really! Oh no! Rubbish! Nonsense! Oh, damn you!* укр. *Дурниця! Казна що! Чудово! Надзвичайно! О, ні! Жах! Ах! Фе! Тю! Ова! Ага! Отакої! Боронь боже! Біда та й годі! Леле! Ого!*

У художньому тексті оцінка експлікується словами (*чудово*), словосполученнями (*красива жінка*), висловлюваннями (*цареві дуже полюбилось його писання. – Бачите, ви тумани! Цей хлопець молодий, а вже як гарно пише!*), абзацами (*Польова каша завжди добра. А що за смачна та добра! Пахощі страви поєдналися з пахощами польового повітря, будить у нас смак непевний, викликає голод ненаситний! Здається навшпиньки їв би, очима їв би – така хороша та смаковита.*) та невисловлена (*мислима, уявна*), тобто висловлена подумки на рівні: слова, словосполучення (*take home!*), висловлювання, речення (*It might be delightful to find oneself in a foreign country without a penny in the pocket!*), абзацу.

Оцінка може бути виражена експліцитно й імпліцитно. Піднесена та облеслива лексика в емотивних контекстах не обов'язково виражає позитивну оцінку, вона може виражати й несхвалення: сарказм, іронію, зневагу. Щоб правильно зрозуміти те, що хотів сказати автор висловлювання, потрібно враховувати ситуативність. Дискурс та контекст є одними з найголовніших факторів для інтерпретації оцінних висловлювань [1, 7].

Будь-яка діяльність пов'язана з певною метою, а отже, ознака цілеспрямованості визначає й мовленнєву діяльність як таку, що здійснюється задля досягнення певних цілей. Людська діяльність не мислиться без суспільства, в якому мовна особистість, що є суб'єктом або об'єктом оцінки, існує, і оцінка зумовлюється стереотипами. Сьогодні оцінні висловлювання розглядаються науковцями як складники прагматичного аспекту комунікації, як іманентна величина, що виявляється в різних сферах мовлення.

Гетерогенність оцінки у різних дискурсах є вельми актуальною для подальшої ідентифікації її концептуалізації та категоризації.

Література:

1. Гуменюк Н. Г. Дейктивні маркери як фактор, який впливає на реалізацію категорії оцінки: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1996.
2. Гусліста Л. О. Негативна етична оцінка в контекстах осуду (на матеріалі сучасної публіцистики): Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Х., 2002.
3. Островська О. М. Лінгвостилістичні засоби реалізації категорії оцінки (на матеріалі американської художньої прози): Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Львів, 2001.